

Eerste optreden Hvorostovsky in Nederland Ik droom over Bellini, Prokofjev en Rossini

Twee maanden geleden won de tot dan toe onbekende maar virtuoze Russische bariton Dmitri Hvorostovsky (27) het Cardiff Singer of the World 1988-concours. Het Nederlands Theater Orkest nodigde hem prompt uit voor een tweetal concerten in ons land, zijn eerste optreden na Cardiff buiten de Sovjet-Unie.

Door PIETER KOTTMAN

Enigszins beschroomd kijkt Dmitri Hvorostovsky het repetitieraam in van Studio Amsterdam, gelegen aan een zijstraatje van het hoofdsteedje Leidsplein. Voor het eerst zijn zanger en orkest bij elkaar, de tempi worden ingestuurd. Er gaat nog van alles mis tijdens de sterfscène van Rodrigo uit Verdi's *Don Carlo*, gewillig laat Hvorostovsky zich ontbreken door Jules van Hesse, vaste dirigent en artistiek leider van het jonge, in 1985 opgerichte Nederlands Theater Orkest. Tijdens de aria *Alfonso* uit Donizetti's *La Favorita* grijpt hij voor het eerst zelf in: dit is te langzaam, geeft hij aan, deze passage moet *moderato*. Een dag later, tijdens een operabe repetitie in het Concertgebouw, complimenteert hij het orkest voor het inmiddels bevredigende samenspel.

Bariton Dmitri Hvorostovsky, geboren in 1962 in het geïsoleerde Siberische Krasnojarsk waar hij nog altijd woont, was twee maanden geleden nog onbekend. De finale van het zangconcours van Cardiff en vooral de televisie-uitzending die de BBC eran wijdde, twee maanden geleden, bracht daarin verandering. Vanaf het moment dat de op zijn landgenoot Rudolf Narejev gelijkende *beau garçon* Hvorostovsky het podium betrad en zijn eerste noien zong, besefte je: hier gebeurt iets heel bijzonders. Hier stond een virtuoos die de kijker, juist door zijn onbekendheid, het opwindende gevoel gaf een persoonlijke ontdekking te doen.

Beheersing

Hvorostovsky is een naturalist die door jarenlange studie hooguit in goede banen kan worden geleid. Niet alleen beschikt hij over een formidabele, gezien

zijn leeftijd opmerkelijk gelagde stem die het orkest moeiteloos tot een bijrol dwingt, ook zijn techniek en presentatie evenaren die van de allergrootsten. Zijn beheersing grenst op alle niveaus aan perfectie, zijn meespedende, dramatische lyriek vervalt nooit in sentiment. Alleen al de blik waarmee hij het te vroeg applauderende publiek in Cardiff tot stilte maande, verried een intrigerend zelfbewustzijn.

Hvorostovsky heeft alles om uit te groeien tot een *megastar*. Zijn repertoire bestaat vooralsnog uit Russisch en Italiaans belcanto. De dramatische lyriek heeft zijn voorkeur. „Voor Wagner”, zegt hij na afloop van de repetitie, „heb ik niet het juiste profiel. Ik droom over Verdi, Bellini, Rossini, Tsjaikovski, Donizetti en Prokofjev. Ik wil Tsjaikovski's *Jevgeni Onegin* beheersen en daar heb ik mijn handen vol aan. Wagner, waar ook in de Sovjet-Unie veel zangers zich op toelegen, vereist een hardere, instrumentelere stem dan ik heb.”

Op zeventienjarige leeftijd, toen hij het liefst urenlang een bal tegen de muur trapte („Mijn moeder vroeg zich in ernst af of mijn bovencamer wel in orde was”), werd hij door zijn ouders naar de muzikale school gestuurd. Hij kreeg pianolesen, later leerde hij het schooloor dirigeren. Toen hij zeventien was en nog meespeelde in de schoolopgroep, ontdekte de oude pedagoog Shindarov zijn stem. „Hij vestigde de aandacht op wat hij noemde mijn 'dierlijke' eigenschappen, niet alleen de stem vond hij belangrijk, maar ook mijn karakter en mijn presentatie. Hij liet mij acteren op louter muzikale fransen, zonder libretto. De woorden kwamen pas later; onder zijn leiding heb ik gezongen tot mijn rug en ledematen pijn deden en tot ik letterlijk sterfde van zang.”

Naar het conservatorium in Moskou mocht hij niet van zijn ouders, hij hield te veel van wat hij zelf noemt 'wandelend tot in de vroege ochtend'. Onder leiding van de zangpedagoog Jekhatarina Yofel doorliep hij het conservatorium van zijn geboorteplaats Krasnojarsk om direct na zijn afstuderen, in 1986, solist te worden bij de plaatselijke opera. Sopraan en pedagoog Irina Archipova, voorzuster van de pas opgerichte over-

koepelende Sovjet Muziek Gemeenschap en, volgens Hvorostovsky, 'moeder van alle gelatenste zangers in de Sovjet-Unie', drong er bij hem op aan mee te doen aan het Cardiff-concours. Dat zijzelf zitting had in de jury, was, gezien het talent van haar protégé, geen bezwaar — hij had hoe dan ook gewonnen.

Sinds Cardiff heeft Hvorostovsky een impresario, de Engelsman Marc Hildrew, die zijn inmiddels aanbiedingen van veel belangrijke Westerse operahuizen en concertzalen, zoals die van Glyndebourne, The Royal Opera House London, de Scala in Milaan, de Parijse Bastille Opera en, in Nederland, het Residentie-Orkest en het Rotterdamse Philharmonisch Orkest. Op zijn programma staan bovendien plaatopnamen van een solo-recital en van Mascagni's *Cavalleria Rusticana*, met Jessye Norman, José Carreras en Caecilia Bartoli.

Het grootste deel van zijn tijd vergen echter de optredens in eigen land, tot in de verste aithoeken. Het staatsimpresariat Gosconcert heeft sinds kort zijn monopolie verloren, maar ook de Sovjet Muziek Gemeenschap legt hem een lijst van concerten voor, waaruit hij kiezen moet. Hoewel minimaal vijftig procent van zijn page in de verenigingskas vloekt, prijst Hvorostovsky zich gelukkig dat hij elders kan optreden, want solisten van het Bolshoi-theater in Moskou krijgen doorgaans heel wat moeilijker toestemming.

Op de vraag of zijn leermeesters hem waarschuwen voor het gevaar dat te snel succes zijn stem opbrandt, antwoordt Hvorostovsky gelaten: „Daarvoor hoeven ze me niet te waarschuwen, van dat risico ben ik me heel goed bewust. Ik heb alleen niet alles in de hand. Het succes na Cardiff overvalt me, optredens in het buitenland zijn nieuw voor me. De komende drie jaar liggen de concerten in mijn eigen land al vast. Ik heb gemiddeld zes optredens in tien dagen. Ik heb nu eenmaal geld nodig, hoewel je bij ons ook met geld niet verder komt omdat er eenvoudigweg niets is. Perestrojka en glasnost hebben voor een ongekende crisis gezorgd, er is letterlijk niets te eten.”

Met het oog op zijn carrière zou Hvorostovsky graag naar

Dmitri Hvorostovsky: 'Voor Wagner heb ik nog niet genoeg profiel' (foto NRC Handelsblad/Maurice Boyer)

Moskou verhuizen, maar de woningnood daar dwarsboomt dat verlangen. „De meeste Russen begrijpen, dat zij nu door een crisis met geld niet verder komt omdat er eenvoudigweg niets is. Perestrojka en glasnost hebben voor een ongekende crisis gezorgd, er is letterlijk niets te eten.”

Met het oog op zijn carrière zou Hvorostovsky graag naar

den verblijf in het buitenland; ik ben er niet zeker van of zij hun vertrek nu gewoon zouden kunnen aankondigen. Ikzelf ben te zeer geworteld in de Russische cultuur en te zeer verknocht aan mijn familie om weg te willen. Ik kan ook niet beoordelen of het Westen mij beter bevalt, ik heb er nog zo weinig van gezien. Bovendien spreek ik niet eens Engels. Ik

weet wel, dat het werk hier op een hoger peil staat dan in mijn land. Ik heb nog nooit zo gewerkt als nu en dat maakt me bang en onzeker.”

Te horen 16/9, Muziekcentrum Vredenburg, Utrecht, 17/9, Concertgebouw Amsterdam, Grote Zaal, 20/10. Programma: aria's van Tsjaikovski (a.m. uit 'Pique Dame'), Verdi en Donizetti.

GEZA FRID (1904-1989)

Veelzijdig en prominent

Door KASPER JANSEN

Onder treurige omstandigheden is Géza Frid, befaamd pianist, componist, verzetman, muziekrecensent en auteur, overleden op 85-jarige leeftijd. Hij overleed op 15 september 1989 aan een hartinfarct. Hij werd geboren op 15 augustus 1904 in een klein dorpje in de provincie Szabolcs in Hongarije. Hij werd opgevoed in een gezin van muzikanten. Zijn vader was een beroemde pianist en zijn moeder een zangeres. Hij kreeg zijn eerste muzieklessen van zijn vader en zijn moeder. Hij begon te componeren op zijn tiende. Hij schreef zijn eerste symfonie op zijn veertienjarige leeftijd. Hij werd bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs* in 1927. Hij werd in 1932 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1935 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1937 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1939 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1941 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1943 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1945 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1947 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1949 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1951 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1953 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1955 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1957 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1959 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1961 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1963 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1965 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1967 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1969 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1971 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1973 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1975 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1977 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1979 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1981 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1983 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1985 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1987 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*. Hij werd in 1989 in het Concertgebouw van Amsterdam bekend door zijn compositie *De zangeres van Szabolcs*.

Sporenberg. Samen maakten zij in 1963 als eerste Nederlandse musici na de Tweede Wereldoorlog een tournee door de Sovjet-Unie. Frid was daar eerder als zangeres geweest en had gespeeld voor Tolstoj, drie maanden voor diens dood. De vader van Frid had een reis van drie weken per koets naar het landgoed Jasnaja Poljana gemaakt om zijn zoon aan de schrijver te kunnen voorstellen.

Hoewel Frid in ons land de grootste kenner was van Bartók, met wie hij een vriendschappelijke relatie had, was zijn idool toch ook Maurice Ravel, die hij diep van zijn leven afspeelde. Frid was een opmerkelijk musicus en bezat een bijzondere persoonlijkheid met provocerende aspecten. Zo zei hij bijvoorbeeld dat de opera's van Wagner hem veel te kort duurden, terwijl de miniaturen van Webern vier langere men in seconden tellen, veel te lang waren. Frid had een scherp oordeel, maar was — ook als criticus voor *Het Vrije Volk* — mild.

Zo bespeurde hij moed bij de generatie jonge componisten, waarvoor de traditioneel gevormde componist de oren niet mocht sluiten. En dat 'traditioneel' was bij Frid zeker niet onderzocht; hij was zelf een leerling van Bartók. Wegens het opkomende fascisme in Hongarije ging Frid naar Frankrijk, in 1929 vestigde hij zich in ons land, waar hij in 1948 Nederlander werd. Tijdens de oorlog nam hij deel aan het kunstenaarverzet als vertaler van officiële papieren. Frid was een prominent en veelzijdig schepend en uitvoerend kunstenaar: geleerd musicus, zeer belegen literatuurlezer, bestaureur van Buma, leraar aan verschillende conservatoria. Hij kreeg prijzen en opdrachten en werd geridderd. Als concertpianist was Frid zeer succesvol, hij maakte talloze buitenlandse toernee.

Ook als kamermuzikant was Frid voortvankelijk, zijn voorname duo met violist Zoltan Szekely en pianist Lactor Pons. Tevens was hij de vaste geleider van sopraan Erna

Op zijn zeventigste verjaardag in 1974 werd Frid gekroond met een jubileumconcert in het Amsterdamse Concertgebouw. Béla Bartók jr. sprak hem toe uit naam van zijn Hongaarse muziekvrienden met wie hij nauwe relaties was blijven houden. Géza Frid was ook de auteur van enkele boeken. In *Oog in oog met...* haalde hij herinneringen op aan ontmoetingen met Tolstoj, Thomas Mann, Giedrich Bonami, Willem Mengelberg en Benito Mussolini. Zijn autobiografie schreef Frid onder de titel *In tachtig jaar de wereld rond*. Op de laatste pagina schreef hij dat zijn zoon daarover niet enthousiast was, teveel een opmerking van deel onbelangrijke feiten, te weinig reflectie. Dit hij ook dat veelzijdig, tekende Géza Frid.

Первое выступление Хворостовского в Нидерландах

Я мечтаю о Беллини, Прокофьеве и Россини

Два месяца назад до тех пор неизвестный, но виртуозный российский баритон Дмитрий Хворостовский (27 лет) стал победителем конкурса "Певец мира 1989 года" в Кардиффе. Нидерландский театральный оркестр незамедлительно пригласил его дать два концерта в нашей стране, что стало его первым выступлением после Кардиффа за пределами Советского Союза.

ПИТЕР КОТТМАН

Дмитрий Хворостовский несколько смущённо заглядывает в репетиционную комнату Studio Amsterdam, расположенную на боковой улице Лейдсеплейн. Певец и оркестр впервые вместе, оркестр собран, темпы отрепетированы. Во время сцены смерти Родриго из оперы Верди "Дон Карло" всё пошло наперекосяк; Хворостовский охотно позволил прервать себя Жюлю ван Гессену, бессменному дирижёру и художественному руководителю молодого оркестра Нидерландского театра, основанного в 1985 году. Во время арии Альфонсо из "Фаворитки" Доницетти Хворостовский впервые вмешивается сам: это слишком медленно, говорит он, этот пассаж должен быть *moderato*. Днём позже, во время публичной репетиции в Концертгебау, он похвалил оркестр за их теперь уже удовлетворительную совместную игру.

Баритон Дмитрий Хворостовский родился в 1962 году в закрытом сибирском городе Красноярске, где он живёт до сих пор, ещё два месяца назад о нём ничего не было известно. Финал конкурса певцов Кардиффа, и особенно телевизионная трансляция BBC всё изменили. С того момента, как к расавец Хворостовский, похожий на своего соотечественника Рудольфа Нуриева, вышел на сцену и спел свои первые ноты, все поняли, что здесь происходит нечто особенное. Перед нами был виртуоз, который именно потому, что был неизвестен, подарил публике волнующее ощущение личного открытия.

Контроль

Хворостовский - это природный талант, который благодаря многолетнему обучению в лучшем случае можно поставить на правильный путь. Он не только обладает выразительным, удивительно богатым для своего возраста голосом, который без труда заставляет оркестр играть роль второго плана, но и его техника и презентация соответствуют уровню самых великих. Его мастерство граничит с совершенством на каждом уровне, его убедительный драматический лиризм никогда не переходит в сентиментальность. Один только взгляд, заставивший замолчать аудиторию Кардиффа, которая слишком рано захлопала, показал интригующее самосознание. У Хворостовского есть всё, чтобы стать мегазвездой.

В настоящее время его репертуар состоит из русского и итальянского бельканто.

Драматическая лирика - это его предпочтение. "Для Вагнера, - говорит он после репетиции, - у меня нет подходящих качеств. Я мечтаю о Верди, Беллини, Россини, Чайковском, Доницетти и Прокофьеве. Я хочу освоить "Евгения Онегина" Чайковского, но пока занят. Вагнер, к которому прикладывают руку многие певцы в Советском Союзе, требует более жёсткого, более инструментального голоса, чем у меня".

В возрасте семи лет, когда он мог по несколько часов пинать мяч в стену ("Моя мать всерьёз задавалась вопросом, всё ли в порядке с моей головой"), родители отправили его в музыкальную школу. Он брал уроки игры на фортепиано, а позже учился дирижировать хором. В семнадцать лет он играл в школьной эстрадной группе, когда старый педагог Шиндарёв открыл его голос. "Он обращал внимание на то, что он называл моими "природными" качествами, для него был важен не только голос, но и мой характер, и моя подача. Он

заставлял меня петь музыкальными фразами, без слов. Слова пришли позже; под его руководством я пел до боли в спине и конечностях, буквально до звёздочек в глазах". Родители не разрешили ему поступить в консерваторию в Москве; ему слишком нравилось то, что он сам называет "гулять до рассвета". Он учился в консерватории своего родного Красноярска под руководством педагога Екатерины Иофель и сразу после окончания в 1986 году стал солистом местной оперы. Сопрано и педагог Ирина Архипова, председатель недавно созданного Советского музыкального сообщества и, по словам Хворостовского, "мать всех талантливых певцов Советского Союза", убедила его принять участие в конкурсе в Кардиффе. То, что у него было протее в жюри, не имело значения, учитывая его талант – он бы всё равно победил.

С Кардиффа у Хворостовского есть импресарио, англичанин Марк Хилдрию, который организует его выступления за рубежом. Сейчас есть предложения от многих больших западных оперных театров и концертных залов, таких как Глайндборн, Королевский оперный театр Лондона, Ла Скала в Милане, Парижская опера Бастилия, Нидерландский симфонический и Роттердамский филармонический оркестры. Его календарь также включает записи сольного концерта и оперу "Сельская честь" Масканьи с Джесси Норман, Хосе Каррерасом и Чечилией Бартоли. Однако большая часть его времени занята выступлениями в своей стране, до самых дальних уголков земного шара. Госконцерт недавно утратил свою монополию, но Советское музыкальное сообщество также представляет ему список концертов на выбор. Хотя не менее пятидесяти процентов его гонорара идёт в казну общества, Хворостовскому повезло, что он может выступать за рубежом, так как солистам Московского Большого театра обычно гораздо сложнее получить разрешение.

Когда его спросили, предупреждали ли его учителя об опасности того, что успех слишком быстро выжжет его голос, Хворостовский ответил смиренно: "Им не нужно предупреждать меня, я прекрасно знаю об этом риске. У меня просто не всё под контролем. Успех после Кардиффа ошеломляет меня, мне приятны выступления за рубежом. На следующие три года концерты в моей стране уже запланированы. В среднем у меня шесть выступлений за десять дней. Мне нужны деньги, хотя деньги тоже ничего не дадут, потому что у нас просто ничего нет. Перестройка и гласность создали беспрецедентный кризис, есть буквально нечего". Хворостовский хотел бы переехать в Москву ради карьеры, но отсутствие жилья там мешает этому желанию. "Большинство россиян понимают, что нужно пройти через кризис, но для нас это очень тяжело. Мы рассчитываем на помощь Запада, экономика сейчас хуже, чем раньше, а бюрократическая ситуация сложнее, чем прежде. До Горбачева многие наши артисты уезжали, оставаясь за границей; я не уверен, что сейчас они могут просто объявить о своём отъезде. Я сам слишком связан с русской культурой и слишком привязан к своей семье, чтобы захотеть уехать. Не могу сказать, больше ли мне нравится на Западе, я так мало его видел. Кроме того, я даже не говорю по-английски. Знаю, что работа здесь на более высоком уровне, чем в моей стране. Я никогда не работал так, как сейчас, и это заставляет меня бояться и чувствовать себя неуверенно".

Можно услышать 16/9, Музыкальный центр Вреденбург, Утрехт. 17/9, Концертгебау Амстердам, Гроде Холл, 20.15 час. Программа: арии Чайковского (в том числе из "Пиковой дамы"), Верди и Доницетти.

Дмитрий Хворосторский: "У меня ещё нет подходящих качеств для Вагнера" (фото NRC Handelsblad/Maurice Boyer)